

QUÈ CAL SABER?

ELS AFIXOS *TAXO-*, *TAXI-*, *-TAXI* I *-TÀCTIC*

El mot grec *táxis* significa 'ordre', 'disposició', 'arranjament'. En català, aquest terme ha donat lloc a les formes prefixades *taxo-*, que és la més corrent, i *taxi-*. Per exemple, tenim *taxonomia*¹ ('lleï o mètode de l'arranjament o de l'ordenació') i *taxidèrma* ('arranjament de la pell').

D'aquest mot grec, també en prové la forma sufixada *-taxi*, que apareix en nombrosos termes, com ara *fototaxi* ('orientació cap a la llum'), *quimiotaxi* ('orientació envers la presència de substàncies químiques'), *termotaxi* ('orientació envers la temperatura'), *geotaxi* ('orientació en el sentit de la gravetat'), etc. En altres llengües, com l'espanyol, hi ha les formes sufixades *-taxis* o *-taxia*, que són incorrectes en català (**-taxis* i **-taxia*). Sempre hem d'acabar aquests mots en *-taxi*; així, per exemple, és incorrecte dir *fototàxia o *geotaxis: s'ha de dir *fototaxi* i *geotaxi*. Semblantment, els adjectius derivats acaben en *-tàctic -a* (no **-tàxic -a*). Així, diem *quimiotàctic -a* (no *quimiotàxic -a), de la mateixa manera que diem *anorèctic -a* (no *anorèxic -a) o *anàlisi sintàctica* (no **anàlisi sintàxica*).

Tenim, però, el terme *atàxia*, un mot que ja era compost en la forma grega original, constituït pel prefix *a-* de negació i l'arrel de què parlem en aquest número. Etimològicament, vol dir 'falta d'ordre' i, més concretament, fa referència a la deficiència de coordinació motora deguda a una fallida de la sensibilitat profunda conscient (*atàxia espinal*) o del sistema cerebellós (*atàxia cerebel·losa*). També en aquest cas s'admet com a adjectiu *atàxic -a*, encara que *atàctic -a* es considera l'adjectiu derivat preferent. A més, també tenim, format de manera anàloga, el prefix *ataxo-*, que significa 'falta d'ordre'. Per exemple, l'*ataxofòbia* és la por morbosa al desordre i l'*ataxafàsia* (o *ataxoafàsia*) és l'estat caracteritzat per la inhabilitat per a ordenar les paraules en frases. Aquests termes, però, són compostos a la manera culta en les llengües modernes i no provenen directament del grec, com és el cas de *atàxia*.

Cal tenir present que el gènere del *teix* (*Taxus*), un arbre conegut per la longevitat i la verinor, ha donat lloc a l'arrel *taxo-*, que no té, evidentment, res a veure amb l'anterior, i que apareix en mots com *taxoide* (un fàrmac derivat de l'escorça de *Taxus brevifolia*) i *taxol* (un tipus específic de *taxoide*).

1. Com a curiositat, noteu que en occità es diu *taxinomia*.